

Kohtuasi C-352/23 [Changu]¹**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

7. juuni 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Administrativen sad Sofia-grad (Sofia halduskohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

29. mai 2023

Kaebaja:

LF

Vastustaja:

Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasja menetlus algatati kaebuse alusel, mille kolmanda riigi kodanik esitas otsuse peale, millega jäeti rahuldamata tema rahvusvahelise kaitse taotlus ja keelduti talle pagulasseisundi ja humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) andmisest.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotlus on esitatud ELTL artikli 267 teise lõigu alusel ja puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (edaspidi „direktiiv 2011/95“), põhjenduse 15 ning artikli 2 punkti h ja artikli 3, Euroopa Parlamendi ja nõukogu

¹ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetluspoole tegelikule nimele.

16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (edaspidi „direktiiv 2008/115“) põhjenduse 12 ja artikli 14 lõike 2 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklite 1, 4 ja 7 tõlgendamist. Eelotsusetaotluses on esitatud küsimus, kas Bulgaaria õigusnormid, milles on ette nähtud võimalus anda välismaalasele humanitaarne seisund (mis vastab Bulgaaria õiguses täiendavale kaitsele direktiivi 2011/95 tähenduses) mitte siis, kui teda ähvardab reaalne oht kannatada tõsist kahju, vaid „muude humanitaarpõhjuste“ esinemise korral, on nende sätetega kooskõlas. Eelkõige soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas välismaalase umbes 27 aasta pikkune Bulgaarias viibimise märkimisväärne kestus kujutab endast „humanitaarpõhjust“, mis õigustab humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) andmist, võttes arvesse asjaolu, et ta viibib riigis ebaseaduslikult, et talle ei ole väljastatud isikut tõendavaid dokumente ja et suurema osa oma riigis viibimise ajast ei ole tal olnud piisavalt vahendeid, et rahuldada oma kõige esmasemaid vajadusi, milleks on toit, isiklik hügieen ja eluase. Sellega seoses tekib ka küsimus, kas nende riigisiseste ametiasutuste tegevusetus, kes ei ole selle pika aja jooksul seadustanud välismaalase staatust Bulgaaria territooriumil kohaldatava riigisisese õiguse kohaselt, on vastuolus harta eespool nimetatud sätetega.

Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiivi 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, põhjendust 15, artikli 2 punkti h ja artiklit 3 tuleb tõlgendada nii, et need lubavad liikmesriigil kehtestada riigisiseseid nõudeid rahvusvahelise kaitse andmiseks kaastundest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel, mis ei ole seotud direktiivi 2011/95 loogika ja mõttega vastavalt direktiivi 2011/95 põhjendusele 15 ja artikli 2 punktile h (muud liiki kaitse), või peab ka sellisel juhul riigisiseses õiguses ette nähtud võimalus anda kaitset „humanitaarpõhjustel“ vastavalt direktiivi 2011/95 artiklile 3 olema kooskõlas rahvusvahelise kaitse normidega?

2. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel, põhjendus 12 ja artikli 14 lõige 2 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklitega 1 ja 4 kohustavad liikmesriiki väljastama kolmandate riikide kodanikele kirjaliku kinnituse selle kohta, et nad viibivad riigis ebaseaduslikult, kuid neid ei saa veel tagasi saata?

3. Kas riigisiseses õiguslikus raamistikus, mille ainus säte, mis reguleerib kolmanda riigi kodaniku staatust „humanitaarpõhjustel“, sisaldub varjupaiga- ja pagulasseaduse (Zakon za ubezhishteto i bezhantsite) (edaspidi „ZUB“) artikli 9

lõikes 8, on selle riigisisese sätte tõlgendus, mis ei ole seotud direktiivi 2011/95 olemuse ja põhjendustega, kooskõlas direktiivi 2011/95 põhjendusega 15 ning artikli 2 punktiga h ja artikliga 3?

4. Kas tulenevalt harta artiklitest 1, 4 ja 7 on direktiivi 2011/95 kohaldamisel nõutav kontrollida, kas kolmanda riigi kodaniku pikaajaline viibimine liikmesriigis ilma seadustatud staatusega, kujutab endast iseseisvat rahvusvahelise kaitse andmise alust, mis põhineb „kaalukatel humanitaarsetel põhjustel“?

5. Kas liikmesriigi positiivne kohustus tagada harta artiklite 1 ja 4 järgimine võimaldab ZUBi artikli 9 lõikes 8 ette nähtud riigisisest meedet tõlgendada laialt, minnes kaugemale direktiivis 2011/95 ette nähtud rahvusvahelise kaitse loogikast ja normidest, ning kas seda tuleb tõlgendada ainult harta artiklites 1 ja 4 sätestatud absoluutsete põhiõiguste tagamist silmas pidades?

6. Kas kaebaja olukorras olevale kolmanda riigi kodanikule ZUBi artikli 9 lõike 8 alusel kaitse andmisest keeldumine võib viia selleni, et liikmesriik ei täida oma kohustusi, mis tulenevad harta artiklitest 1, 4 ja 7?

Rahvusvahelise õiguse sätted

Pagulasseisundi konventsioon, mis võeti vastu Genfis 28. juulil 1951 ÜRO pagulaste ja kodakondsuseta isikute staatust käsitleva täievoliliste esindajate konverentsi poolt (edaspidi „Genfi konventsioon“)

Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon (edaspidi „EIÕK“) artikkel 1, artikkel 3 ja artikli 8 lõige 1

Liidu õiguse sätted ja kohtupraktika

Euroopa Liidu põhiõiguste harta: artiklid 1, 4 ja 7 ning artikli 19 lõige 2

Direktiiv 2011/95: põhjendus 15, artikli 2 punkt h ja artikkel 3

Direktiiv 2008/115: põhjendus 12, artikli 6 lõige 4 ning artiklid 8 ja 14

Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab Euroopa Kohtu praktikale seoses järgmisega: mõiste „kaalukad humanitaarsed põhjused“ – 18. detsembril 2014. aasta kohtuotsus M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452, punktid 39 ja 40); ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku väljasaatmise tähtaeg – Euroopa Kohtu 20. oktoobri 2022. aasta otsus Centre public d'action sociale de Liège (tagasisaatmisotsuse tühistamine või peatamine) (C-825/21, EU:C:2022:810, punkt 50); kolmandate riikide kodanike vahepealse staatuse vastuvõetamatus – 3. juuni 2021. aasta kohtuotsus Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432); liikmesriigi asutuste ükskõiksus, mis viib asjaomase isiku äärmuslikku materiaalsesse puudusse, mis ei ole kooskõlas inimväärikusega – 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, punkt 92).

Viidatud riigisisese õiguse sätted

Varjupaiga- ja pagulasseadus (Zakon za ubezhishteto i bezhantsite, edaspidi „ZUB“): artikkel 1, artikli 8 lõige 1, artikli 9 lõiked 1 ja 8, artikkel 29, artikli 40 lõiked 1 ja 3, artiklid 76a ja 76c

Bulgaaria Vabariigi välismaalaste seadus (Zakon za chuzhdentsite v Republika Bulgaria, edaspidi „ZChRB“): artikkel 9e, artikli 9h lõiked 1 ja 4, artikli 10 lõige 2, artikli 14 lõige 1 ja lõike 5 punkt 1, artikli 22 lõige 1, artiklid 27, 28 ja 44b, selle seaduse lisasätete (Dopalnitelni razporedbi) [§ 1] punkt 16

ZChRB rakendusmäärus (Pravilnik za prilozhenie na Zakona za chuzhdentsite v Republika Bulgaria): artiklid 3 ja 11

Bulgaaria isikut tõendavate dokumentide seadus (Zakon za bulgarskite lichni dokumenti): artikli 14 lõige 1, artikli 55 lõiked 1 ja 3, artikkel 57

Asjaolude ja menetluse lühiülevaade

- 1 Kaebaja, kes on Tansaania kodanik, lahkus ebaseaduslikult oma päritoluriigist ja sisenes Bulgaariasse 1996. aastal. Pärast seda on kaebaja mitmel korral proovinud oma staatust Bulgaarias seadustada, esitades kokku üksteist rahvusvahelise kaitse taotlust aastatel 1997, 2004, 2006, 2007, 2008, 2009 (kaks kaitsetaotlust), 2012, 2014, 2017 ja 2021. Tema taotlused jäeti rahuldamata peamiselt põhjusel, et pagulasseisundi või humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) andmiseks puudusid alused.
- 2 Kuna kaebajal puuduvad isikut tõendavad dokumendid, ei saa ta töötada ega võimaldada endale toitu ja eluaset. Ta on korduvalt süüdi mõistetud narkootiliste ainete omandamise ja valdamise eest. Kaebaja väidab, et politsei on teda mitu korda vahistanud ning et ta viibis kolm aastat vangistuses ja teatud aja varjupaigataotlejate kinnises vastuvõtukeskuses, mida haldab Darzhavna agentsia za bezhantsite (Bulgaaria riiklik pagulasamet, edaspidi „DAB“). Kaebaja suhtes kohaldati ZChRB alusel tema väljasaatmise ja päritoluriiki tagasisaatmise eesmärgil mitut haldussunnimeedet. Ühtegi nendest meetmetest ei viidud täide.
- 3 Menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus algatati seoses üheteistkümnenda rahvusvahelise kaitse taotlusega, mille kaebaja esitas 13. aprillil 2021. Selles taotluses väitis kaebaja, et Bulgaarias ei ole Tansaania saatkonda, et Tansaania passi saamiseks peab ta minema selle riigi lähimasse saatkonda, mis asub Berliinis, et tal puuduvad vahendid sinna reisimiseks ning et selline pikk reis seaks halvenenud tervisliku seisundi tõttu ohtu tema elu. Kaebaja märkis, et tal ei ole võimalik oma päritoluriigis ravi saada, kuna tal puudub juurdepääs arstiabile. Ta väitis ka, et ta on veetnud pool oma teadlikust elust Bulgaarias, ta on integreerunud Bulgaaria ühiskonda ja et ta valdab bulgaaria keelt.

- 4 DABi pädev asutus tunnistas 29. aprilli 2021. aasta otsusega taotluse vastuvõetamatuks. Tehti kindlaks, et ZChRB sätted ei ole käesoleval juhul kohaldatavad ja et ZChRB menetluse kohaselt peaks Direktsia „Migratsia“ kam Ministerstvo na vatreshnite raboti (siseministeeriumi juurde kuuluv migratsiooniamet) või Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon taotleja päritoluriiki tagasi saatma.
- 5 See otsus tühistati Administrativen sad Sofia-grad'i (Sofia halduskohus, Bulgaaria) 25. novembri 2021. aasta otsusega. Selles kohtuotsuses leiti, et kaebaja suhtes tuleb kohaldada mittetagasisaatmise põhimõtet, võttes arvesse tema väidet, et pikad reisid ohustavad tema halvenenud tervisliku seisundi tõttu otseselt tema elu. Selle põhimõtte rikkumine on humanitaarse seisundi andmise põhjus, mis põhjendab ka kaitsetaotluse vastuvõetavust.
- 6 Sellele järgnenud haldusmenetluses tegi Zamestnik-predsedatel na DAB (Bulgaaria riikliku pagulasameti juhataja asetäitja) 10. augustil 2022 otsuse, mis vaidlustati eelotsusetaotluse esitanud kohtus ja millega keelduti andmast kaebajale pagulasseisundit ja humanitaarset seisundit põhjusel, et viimane ei olnud tõendanud põhjendatud kartust tagakiusamise ees või tõsise kahju kannatamise reaalsel ohtu. Leiti, et kaebaja Bulgaaria ühiskonda integreerumise kohta esitatud isiklikud põhjused ei kujuta endast humanitaarse seisundi andmise alust ning et kaebaja suhtes tehtud jõustunud kohtuotsused on väidetava lõimumisega vastuolus.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 7 Kaebaja väidab, et ZChRB ei ole tema suhtes kohaldatav ja et tema staatuse seadustamise ainus võimalus on sätestatud ZUB artikli 9 lõikes 8, mis näeb ette, et „humanitaarse seisundi võib anda ka muudel humanitaarpõhjustel“. Ta on elanud Bulgaarias peaaegu 27 aastat ning tal on õigus eraelu puutumatusele, inimväärikusele ja hartas sätestatud põhiõiguste austamisele. Õiguslik vaakum, millesse ta on sattunud, kujutab endast ebainimlikku ja alandavat kohtlemist, mis on vastuolus EIÖK artikliga 3.
- 8 Vastustaja väidab, et kaebus tuleb jätta rahuldamata, kuna ei ole tuvastatud ei asjaolusid, mis õigustaksid pagulasseisundi andmist ZUBi artikli 8 lõike 1 alusel – nimelt puudub „põhjendatud tagakiusamiskartus rassi, usutunnistuse, rahvuse, poliitiliste veendumuste või sotsiaalsesse gruppi kuulumise tõttu“ –, ega põhjuseid, mis õigustaksid humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) andmist ZUBi artikli 9 lõike 1 kohaselt – nimelt puudub „reaalne oht kannatada tõsist kahju, näiteks surmanuhtluse või hukkamise või piinamise, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõttu või tõsine oht tsiviilisiku elule või puutumatusele rahvusvahelise või riigisisese relvastatud konflikti raames toime pandud valimatu vägivalda tõttu“. Vastustaja arvates tuleb kaebaja õiguslik olukord lahendada ZChRB alusel.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühiülevaade

- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus lähtub sellest, et menetluse asjaolude põhjal ei esine kaebaja puhul tegelikult ei „põhjendatud tagakiusamiskartust“ ega „tõsise kahju kannatamise reaalselt ohtu“. Kohtu hinnangul on see tingitud asjaolust, et küsimus meetmetest, mida pädevad riigisisised ametiasutused peavad kaebaja suhtes võtma, ei teki mitte seoses tagakiusamise või tõsise kahju kannatamise ohuga tema päritoluriigis võimaliku tagasisaatmise korral, vaid seoses kaebaja spetsiifilise olukorraga Bulgaarias.
- 10 Seoses võimalusega väljastada elamisluba humanitaarpõhjustel selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastupidi direktiivi 2008/115 artikli 6 lõikele 4, mille kohaselt „[l]iikmesriigid võivad igal ajal otsustada väljastada nende territooriumil ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel sõltumatu elamisloa või muu loa riigis viibida“, ei ole riigisiseses õiguses, eelkõige ZChRB-s, sellist võimalust ette nähtud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et liidu õiguskorras ei ole liikmesriikidele ette nähtud kohustust anda riigis ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule seal elamise õigus üksnes humanitaarpõhjustel. Pigem on liikmesriigil sellise võimaluse kehtestamisel kaalutlusruum.
- 11 Olles märkimisväärse aja jooksul esitanud rahvusvahelise kaitse taotlusi, et saada varjupaika või humanitaarset seisundit (täiendavat kaitset), taotleb kaebaja eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses, et talle antaks ZUBi artikli 9 lõike 8 kohane humanitaarne seisund humanitaarpõhjustel, mis on seotud asjaoluga, et ta on viibinud Bulgaarias pikka aega ilma isikut tõendavate dokumentideta ja suure osa sellest ajast ilma toidu ja peavarjuta. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kaebaja olukorda arvestades on ainus võimalus tema staatuse seadustamiseks Bulgaaria õiguse alusel kohaldada ZUBi artikli 9 lõiget 8, andes kaebajale humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) humanitaarpõhjustel.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole siiski kindel, kas ZUBi artikli 9 lõige 8 on kooskõlas direktiiviga 2011/95 ja eelkõige selle direktiivi põhjendusega 15 ning artikli 2 punktiga h ja artikliga 3. Direktiivi põhjenduse 15 kohaselt jäävad „[n]eed kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, kellel lubatakse jääda liikmesriikide territooriumile põhjustel, mis ei tulene vajadusest rahvusvahelise kaitse järele, vaid kaastundest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel, [...] väljapoole käesoleva direktiivi reguleerimisala“. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates nähtub selle direktiivi artikli 2 punktis h sätestatud mõiste „rahvusvahelise kaitse taotlus“ määratlusest, et liidu õigus võimaldab kolmanda riigi kodanikul „taotleda sõnaselgelt väljapoole käesoleva direktiivi reguleerimisala jäävat muud liiki kaitset, mida saab taotleda eraldi“.
- 13 Ühtlasi on direktiivi 2011/95 artiklis 3 sätestatud, et „[l]iikmesriigid võivad kehtestada või säilitada soodsamaid norme, et otsustada, kes kvalifitseerub pagulaseks või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavaks isikuks, ning et

määrata kindlaks rahvusvahelise kaitse sisu, kui need normid on kooskõlas käesoleva direktiiviga.“

- 14 Selles kontekstis tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates küsimus, kas direktiivi 2011/95 kõnealuste sätetega on lubatud sellised riigisisised õigusnormid, mis näevad ette võimaluse anda rahvusvahelist kaitset „kaastundest lähtuvalt või humanitaarsetel kaalutlustel“ (nimetatud direktiivi põhjendus 15), mitte aga selles direktiivis nimetatud põhjustel, või vastupidi, kas taoline kaitse andmine direktiivi artikli 3 alusel peab olema sellega kooskõlas.
- 15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Varhoven administrativen sadi (Bulgaaria kõrgeim halduskohus, edaspidi „VAS“) kohtupraktika kohaselt hõlmab ZUBi artikli 9 lõikes 8 sätestatud „muude humanitaarsete põhjuste“ mõiste olukordi, mis erinevad selle sätte lõikes 1 nimetatud olukordadest ja mille puhul esineb välismaalase jaoks võrdse intensiivsusega reaalne oht, et päritoluriiki tagasipöördumisel kahjustatakse tõsiselt tema isikupuutumatust.
- 16 Oma kohtupraktikas lähtub VAS sellest, et ZUBi artikli 9 lõige 8 annab erilise kaitse, mis on kohaldatav üksnes erandjuhtudel, mis on seotud välismaalase olukorraga tema päritoluriigis, ega hõlma majanduslikke, sotsiaalseid või perekondlikke põhjuseid, mis sõltuvad üksnes kaitset taotleva isiku tahtest. VAS on paljudes otsustes kinnitanud humanitaarse seisundi andmist artikli 9 lõike 8 alusel nendel juhtudel, kui seda sätet on kohaldatud konkreetsetel põhjustel, nagu alaealiste laste huvide kaitsmine, perekonna ühtsuse säilitamine, kaitse koduvägivalla eest, humanitaarkriisi tõttu päritoluriigis jne.
- 17 Mis puudutab välismaalase Bulgaarias ebaseadusliku viibimise liiga pikka kestust sellises olukorras nagu põhikohtuasjas, siis see asjaolu ei ole riigisisese kohtupraktika kohaselt pagulasseisundi ega humanitaarse seisundi (täiendava kaitse) andmise alus.
- 18 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tekib siiski küsimus, kas välismaalase pikaajaline viibimine riigis ilma isikut tõendavate dokumentideta ja ilma vahenditeta toidu ja eluaseme jaoks kujutab endast iseseisvat alust rahvusvahelise kaitse andmiseks „kaalukate humanitaarsete põhjuste“ tõttu Euroopa Kohtu 18. detsembri 2014. aasta otsuse M'Bodj (C-542/13, EU:C:2014:2452) punkti 39 tähenduses. Kõnealuses punktis 39 märkis Euroopa Kohus, et „Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikast tuleneb, et [...] otsus saata rasket kehalist või psüühilist haigust põdev välismaalane tagasi riiki, kus selle haiguse ravimise võimalused jäävad alla nimetatud riigis kättesaadavatele, tekitada väga erandlikel juhtudel, kui humanitaarsed põhjused kaaluvad üle isiku väljasaatmise, küsimuse EIÕK artikli 3 kohaldamisest (vt eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas N. vs. Ühendkuningriik, punkt 42)“. Selle kohtuotsuse punktis 40 leidis Euroopa Kohus siiski, et asjaolu, et sellisel juhul ei saa välismaalast saata tagasi riiki, kus puuduvad sobivad ravivõimalused, „ei [tähenda], et talle tuleb anda luba elada liikmesriigis [...] täiendava kaitse alusel“.

- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kaebaja tervisliku seisundi halvenemist tuleb analüüsida Genfi konventsiooni artiklis 33 ja harta artikli 19 lõikes 2 sätestatud mittetagasisaatmise põhimõtte kontekstis ning et selle põhimõtte võimalik rikkumine võib tekitada küsimusi seoses EIÕK artikli 3 ja harta artikli 4 kohaldamisega, mis keelavad ebainimliku ja inimväärikust alandava kohtlemise.
- 20 Ta viitab 3. juuni 2021. aasta kohtuotsuse Westerwaldkreis (C-546/19, EU:C:2021:432) punktile 57, milles Euroopa Kohus leidis, et „nii direktiivi 2008/115 eesmärgiga [...] kui ka selle direktiivi artikli 6 sõnastusega [oleks] vastuolus anda mingisugune vahepealne staatus kolmandate riikide kodanikele, kes viibivad liikmesriigi territooriumil ilma selleks õigust ja elamisluba omamata [...], kuid kelle suhtes puudub kehtiv tagasisaatmisotsus“.
- 21 Lisaks viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu 20. oktoobri 2022. aasta kohtuotsuse Centre public d'action sociale de Liège (tagasisaatmisotsuse tühistamine või peatamine) (C-825/21, EU:C:2022:810) punktile 50, mille kohaselt „[direktiivi 2008/115] artikliga 8 liikmesriikidele pandud kohustus – viia selle artikli lõikes 1 kirjeldatud asjaolude esinemisel läbi [ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku] väljasaatmine – tuleb täita võimalikult kiiresti (vt selle kohta 6. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Achughbadian, C-329/11, EU:C:2011:807, punkt 45)“. Seda nõuet ei ole järgitud kaebaja puhul, kes on alates Bulgaaria territooriumile sisenemisest 1996. aastal kuni praeguseni viibinud Bulgaarias, vaatamata sellele, et tema suhtes kohaldati mitmeid haldussunnimeetmeid, et saata ta tagasi oma päritoluriiki.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ka 19. märtsi 2019. aasta kohtuotsusele Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218), mille punktis 92 mainib Euroopa Kohus olukorda, kus „liikmesriigi asutuste ükskõiksuse tagajärjel satuks täielikult riigi abist sõltuv isik olenemata oma tahtest ja isiklikest valikutest nii äärmuslikku materiaalsesse puudusse, et tal ei oleks võimalik rahuldada oma kõige esmasemaid vajadusi, nagu eelkõige enda toitmine, pesemine ja majutamine, ning mis kahjustaks tema füüsilist või vaimset tervist või asetaks ta alandavasse olukorda, mis rikub inimväärikust (vt selle kohta EIK 21. jaanuari 2011. aasta otsus kohtuasjas M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka, CE:ECHR:2011:0121JUD003069609, punktid 252–263)“.
- 23 Sellega seoses tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates küsimus, kas riigi ametiasutuste pikaajaline tegevusetus või ükskõiksus kolmanda riigi kodaniku staatuse seadustamisel Bulgaaria territooriumil kooskõlas kohaldatava riigisisese õigusega kujutab endast harta artiklite 1, 4 ja 7 ning EIÕK artiklite 3 ja 8 rikkumist.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates kujutab kaebaja olukord endast tema jaoks harta artiklites 1, 4 ja 7 sätestatud põhiõiguste rikkumist, kuna teda koheldakse ebainimlikult ja alandavalt, rikutakse tema inimväärikust ja tema eraelu ei austata. Nimetatud sätetega on sellisel juhul nagu põhikohtuasjas vastuolus see, kui ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik, kelle

väljasaatmine on tema kaebuse läbivaatamise tõttu faktiliselt peatatud, jäetakse ilma võimalusest rahuldada oma kõige esmasemaid vajadusi, milleks on toit, isiklik hügieen ja eluase.

- 25 Seetõttu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et käesoleval juhul tuleb ZUB artikli 9 lõiget 8 tõlgendada laialt, kohaldades seda mitte direktiivis 2011/95 sätestatud täiendava kaitse andmise aluseid arvestades, vaid silmas pidades hartas sätestatud põhiõigusi.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et ükski riigisisene õigusnorm ei näe ette ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku õigust saada kirjalik kinnitus oma olukorra kohta vastavalt direktiivi 2008/115 artikli 14 lõikele 2 koostoimes direktiivi põhjendusega 12. Põhikohtuasjas käsitletaval juhul „talub“ kaebaja seadustamata staatust riik, kes on lubanud tema pikaajalist ebaseaduslikku viibimist oma territooriumil, ilma et oleks andnud kirjalikku kinnitust tema olukorra kohta nimetatud direktiivi sätete kohaselt.

TÖÖDOKUMENT